

Od daně důchodové jsou záložny (a podobné úvěrní ústavy) osvobozeny, pokud přijímají úroky a důchody k přiznání povinné, dále pokud jde o vyplacené nebo k dobru připsané závodní podíly (srv. co svrchu řečeno bylo a § 125 č. 6 cit. zák. z r. 1896). Ostatně viz čl. Společenstva výdělková a hospodářská.

V. Statistika.

Jakého rozvoje nabyly záložny v Rakousku, možno posouditi zejména z těchto dat za rok 1896 zjištěných (srv. blíže velice důkladný spis tajemníka záložen Schreyera »Statistika záložen českých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za r. 1896«): V roce 1896 bylo totiž v celém Rakousku 3121 záložen; z toho připadá na Čechy 693 záložen, na Moravu 520, na Slezsko 126, na Halič 435, na Dolní Rakousy 535 (Vídeň sama má 89 záložen), na Horní Rakousy 128, na Solnohrady 24, na Štýrsko 145, na Korutany 75, na Krajinu 58, na Přímoří 34, na Tyroly 269, na Bukovinu 63 a na Dalmácii 4 záložny.

Nejutěšenější obraz poskytuje ovšem tedy království naše; ze všech záložen těchto (3121) nejlépe se daří třem záložnám, máme-li na zřeteli vykázaný obrat peněžní v roce 1896 v ústavě se uskutečnivší a sice jest to: záložna vinohradská (přes 8 milionů zlatých), duchcovská (přes 3 miliony zlatých) a krakovská záložna (přes 2 miliony zlatých).

Záložny okresní hospodářské.

I. Dějinný vývoj.

Rada, kterou dle svědectví Genese dal Josef Faraonovi, aby shromáždil přebytky sedmi úrodných let do zásobáren pro příštích sedm neúrodných roků, byla v jednotlivých korunních zemích již na počátku minulého století prakticky prováděna. Nejstarší organizací toho druhu byl asi osminový fond k vydávání žita založený v Dol. Rakousku říš. knížetem Antonínem Florianem z Lichtensteinu a na Lichtensteinu r. 1713 pro poddané dřívějších panství Feldsberku, Rabensburku a Wilfersdorfu. Patentem ze dne 9. července 1788 nařídil císař Josef II., aby tyto ústavy v Čechách a na Moravě na jednotlivých panstvích a statcích zavedené, jichž blahodárné působení na rolníka se uznávalo, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku byly všeobecně zřizovány. Každý poddaný, který se zabývá rolnictvím, má býti přidržán odváděti jednu třetinu své roční potřeby ze čtyř druhů: »pšenice, žita, ječmene a ovsa« v zrní semenném do obecních sýpek a to po tři léta za sebou činiti, aby v tomto čase tak velká zásoba byla zjednána, jakéž třeba jest k roční zimní i letní setbě. K uschování těchto zásob má se užití starých zámků, zavřených kostelů, prázdných klášterů a kde jich není, mají se zřídit zvláštní sýpky. Zásoby mají sloužiti k tomu, »aby potřebného rolníka v případě nouze podporovaly a jej následkem toho proti nouzi a nedostatku chránily«. Přebytečná zásoba obilí po uhrazení ročních potřeb zbývající má se prodati za tržní cenu a výtěžek uložiti ve veřejných fondech nebo proti dostatečné jistotě u poddaných. Obilní fondy a peněžní obilní fondy (kontribuční fondy) tímto způsobem z příspěvků poddaných utvořené, tvoří základ dnešních okresních hospodářských záložen. Po zrušení poddanského svazku patentem ze dne 7. září 1848 bylo zřízení kontribučních fondů podrženo a za zvláštní úrodnosti roku 1849 výnosem ministerstva zemědělství a hornictví ze dne 19. července 1849 č. 331 ř. z. opětně upozorněno na nutnost shromažďování zásob v jednotlivých obcích zakládáním obilních úsporných sýpek. Teprve v letech 60tých

a 70tých byly kontribuční fondy v jednotlivých korunních zemích cestou zákonodárnou zrušeny, prodání zásob obilních, náradí a sýpek, jakož i sloučení výtěžku se starým peněžním fondem obilním a přetvoření jich v záložny nařízeno. To stalo se nejprve v Čechách zemským zákonem ze dne 9. července 1863 č. 45 z. z. Českým zemským zákonem ze dne 6. srpna 1864 č. 28 z. z. byly stanoveny základní rysy organisace kontribučních záložen tvořících se z kontribučních fondů. Českým zemským zákonem ze dne 22. března 1882 č. 26 z. z. byly tyto kontribuční záložny zrušeny, a sloučení kontribučních záložen v obvodu okresního zastupitelstva stávajících v jednu jednotnou, okresní hospodářskou záložnu nařízeno. Zároveň byly tímto zákonem základní rysy organisace nově zřizovaných okresních hospodářských záložen pevně stanoveny. Jenom ty záložny, jimž podle jejich úředně schválených stanov již bylo dovoleno přijímatí peněžité vklady, mají dále potrvati, a zákon zemský ze dne 6. srpna 1864 č. 28 z. z. pro ně nadále v platnosti zůstati. (Podle výkazu českého zemského výboru za rok 1889 platí toto pouze o záložnách v Kolině, Mělníku a Roudnici.) Zemský zákon ze dne 12. března 1882 č. 26 z. z., který také nyní ještě tvoří základní zákon pro české okresní hospodářské záložny, byl nápotomně ve více bodech zemským zák. ze dne 2. ún. 1885 č. 9 z. z. a ze dne 7. června 1892 č. 32 z. z. změněn. Podobným způsobem utvářily se poměry na Moravě, ve Slezsku a při shora zmíněných lichtensteinských osminových fondech k vydávání žita, avšak zemské zákonodárství nedospělo k tak dokonalému vývoji, jako v Čechách. Zmíněné právě fondy byly dolnorakouským zemským zákonem ze dne 8. března 1866 č. 4 z. z. přeměněny v peněžní fondy a jejich správa svěřena širšímu a užšímu výboru. Na Moravě zrušeny kontribuční fondy a přeměněny ve fondy peněžní zemským zákonem ze dne 23. března 1873 č. 30 z. z.; základní rysy pro organisaci byly vydány zemským zákonem ze dne 23. března 1873 č. 31 z. z., avšak byly již zemským zák. ze dne 15. března 1888 č. 57 z. z. v mnohých podstatných ustanoveních změněny. Podotknouti jest, že speciálně na Moravě staly se kontribuční fondy významnými pro lékařskou službu na venkově, ježto z těchto fondů i namnoze lékaři a porodní babičky byli placeni, kterýžto závazek moravským zemským zákonem ze dne 2. února 1886 č. 12 z. z. byl pro moravské kontribuční záložny v platnosti zachován (srv. roz. spr. s. dv. ze dne 5. ledna 1888 č. 51 sb. »Budwinski«, 12 sv., č. 3858 a ze dne 23. listopadu 1887 č. 1983 sb. »Budwinski« 11 sv., č. 3778). Ve Slezsku zrušeny kontribuční fondy slezskými zem. z. ze dne 3. června 1863 č. 1 a ze dne 3. října 1869 č. 31. Správa peněžních fondů tvořících se z kontribučních fondů byla upravena zákonem ze dne 30. listopadu 1868 č. 38, jakož i nařízením slezské zemské vlády ze dne 29. března 1870 č. 2284 a č. 13, instrukcí pro c. k. berní úřady k vedení pokladničních záležitostí peněžních kontribučních fondů ve Slezsku ze dne 21. června 1871 č. 21, vyhláškou slezského zemského výboru ze dne 12. září 1871 č. 3129 č. 73.

II. Organisace okresních hospodářských záložen.

Poněvadž organisace okresních hospodářských záložen v Čechách nej-dále pokročila, má následující líčení za předmět nynější stav zákonodárství v Čechách, při čemž příležitostně bude poukázáno na zákonodárství v ostatních kor. zemích. V Čechách samotných jest pro každé okresní zastupitelstvo a zpravidla se sídlem v místě téhož úřadu utvořena jedna okresní hospo-

dářská záložna spojením všech v tomto okrese v době vydání zákona ze dne 22. března 1882 stávajících kontribučních záložen, kontribučních obilních fondů, kontribučních peněžních obilních fondů a částí jejich (§ 2). O dalším trvání těch okresních hospodářských záložen, jimž dle jejich úředně schválených stanov přijímání peněžitých vkladů v době vydání zákona z r. 1882 již dovoleno bylo, byla dříve učiněna zmínka. Účastníky nově zřízených okresních hospodářských záložen jsou účastníci všech kontribučních záložen, z nichž tyto povstaly (§ 3), podílníky kontribučních záložen ale dle § 3. zák. z r. 1863 »dočasní majitelé všech usedlostí majících účast v posavadních kontribučních fondech obilních v poměru jejich orné půdy podle josefinské katastrální výměry, pokud o tom jiného měřítko po právu nestává « Účastenství při okresních hospodářských záložnách jest k držení dotyčného zdaněného předmětu tak připoutáno, že bez tohoto předmětu ani přeneseno, ani při přenesení předmětu pro sebe vyhrazeno býti nemůže, přecházejíc naopak s tímto přenesením i beze zvláštní úmluvy na nového nabyvatele. O podílech jednotlivých účastníků jest vésti důkladnou matriku, do níž každému účastníku jest volno nahlédnouti (§ 5). Ve sporu o podílnictví nejsou kompetentními k rozhodnutí soudy civilní, nýbrž samosprávné úřady (v první instanci okresní výbor, v druhé instanci, zemský výbor; roz. správ. soud. dv. ze dne 12. června 1890 č. 1940 sb. »Budwinski«, 14. sv., č. 5371 a ze dne 17. července 1879 č. 1216 sb. »Budwinski«, 3. sv., č. 545, § 32 zák. z r. 1864, § 63 zák. z r. 1882, zvláště také § 8 moravského zemského zákona ze dne 23. března 1873 č. 30). Otázku tuto nesluší také rozhodovati dle předpisů práva soukromného, nýbrž dle kontribučního patentu z r. 1788 a zákonů pozdějších tudíž dle předpisů a zákonů politických. Zvláště jest také vyšetřiti, jedná-li se o selskou usedlost nalezavší se v držení nějakého poddaného v době trvání svazku poddanského. Při dělení usedlostí mají se rozvrhnouti případné podíly v poměru k dani pozemkové (§ 5), ale musí tu býti případ skutečného dělení usedlosti; prodej jednotlivých parcel nelze považovati za takové dělení a nabytí vlastnictví k odděleným parcelám neopravňuje k podílnictví (roz. správ. soud. dv. ze dne 17. února 1891 č. 451 sb. »Budwinski«, 15. sv. č. 5736). Práva a povinnosti zrušené kontribuční záložny přecházejí na nově zřízenou okresní hospodářskou záložnu; schválení a výtky závěrečného účtu odstupujících správních orgánů kontribuční záložny spadá v obor působnosti generálního shromáždění nově zřízené okresní hospodářské záložny, nikoli v obor samosprávných orgánů (roz. spr. soud. dv. ze dne 16. dubna 1890 č. 1261 sb. »Budwinski«, 14. sv. č. 5258). Pro ten případ, že by se naskytla nějaká závada, může sice zemský výbor naříditi zástavní zjištění možných nároků na náhradu ve smyslu § 38 c) všeobecného zák. knih. a rozhodnouti na úplnou nebo částečnou náhradu vzešlých útrat se strany těch, jež uznáni byli vinnými, ale nepřisluší mu rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody, týkající se jednotlivého člena správy (roz. spr. s. dv. ze dne 19. listopadu 1892 č. 3483 sb. »Budwinski«, 16. sv. č. 6886 a § 2 moravského zemského zák. ze 15. března 1888 č. 57 z. z.).

III. Účel a obor působnosti.

Účelem jich jest podporovati zemědělské zájmy malostatkářství povoláním úvěru a zvláště opatřováním levného osobního úvěru (§ 10). K dosažení tohoto účelu opatřuje hospodářská okresní záložna půjčky

účastníkům svým a není-li jich, také jiným v obvodu okresní hospodářské záložny usedlých malostatkářů (§ 22), a to:

- a) na osobní úvěr (§ 14 zákona z r. 1885, cit. § 14/85);
- b) na hypoteky (§ 18/92);
- c) na úvěr krytý zřízením hypotekární kauce (§ 19/89);
- d) na cenné papíry pupilární jistoty požívající nebo na hospodářské výrobky (§ 21/82). Pro každý jednotlivý druh sub a—d jmenovaných forem úvěru byla ustanovena zákonodárcem zvláštní opatření a to

Ad a) Při půjčce na osobní úvěr má dlužník akceptovati splatnou směnku, nejvýše za 6 měsíců, druhá osoba schopná placení má přistoupiti jako solidární spoludlužník k tomuto směnečnému závazku. Prodloužení (prolongace) platební lhůty může se časem (na Moravě jen jednou) nejdéle na 6 měsíců povolit (§ 14/85 a 16/85).

ad b) Ježto opatrování levného osobního úvěru jest hlavním účelem těchto okresních hospodářských zálož, bylo zákonem z r. 1882 (§ 18) opatrování vlastních hypotekárních půjček z obchodu okresních hospodářských zálož vyloučeno. Teprve zákonem z r. 1885 bylo poskytování vlastních hypotekárních půjček za jistých omezení povoleno. Dle § 18 zák. z r. 1892 platí nyní tato omezení:

1. Úhrnná summa vlastních hypotekárních zápůjček nesmí překročiti potřebu kmenového jmění. Obnos celého závodního fondu rovnající se polovičce kmenového jmění musí zůstatí volným k dalším úvěrním podnikům.

2. Hypotekární zápůjčka smí býti poskytnuta jen na hospodářské reality proti zpětnému zaplacení v annuitách nejdéle na dvacet let.

3. Pro případ, že by úroky neb splátky kapitálu nebyly zapraveny nejdéle během 6 týdnů po splatnosti, musí být vymíněna ztráta lhůt.

4. Zápůjčkou nesmí býti překročen při připočítání již stávajících závazků 20térónásobný obnos čistého výnosu stanoveného berním katastrem.

ad c) Právě v odst. 4. jmenovaná podmínka platí i pro úvěrní podniky odst. c. Kdo úvěr přijímá, má nad to dáti ku krytí úvěru jím akceptovanou směnku (§ 14/85). Také může býti udělen takový úvěr nejvíce na dobu 5 let.

ad d) Zda a za jakých ohledů a modalit mohou býti poskytnuty úvěry tohoto druhu, jest vyhrazeno usnesení generálního shromáždění. Pro všechny operace úvěrní v odst. a—d platí všeobecné základní pravidlo, že žádosti o poskytnutí úvěru bez udání důvodů mohou býti odmítnuty a proti tomu není dalšího odvolání (§ 24/85). Také nesmí býti poskytnuta opětná zápůjčka dlužníku, při němž utrpěla okresní hospodářská záložna škodu.

Za účelem rozmnožení závodního fondu jest dovoleno přijímati zúročitelné peněžní vklady jak podílníků, tak i jiných osob a to na běžný účet nebo na vkladní knížku. Musí tu býti však následující podmínky:

1. Usnesení generálního shromáždění na základě hlasů daných dvou-třetinnou většinou (§ 40/85 a 43/82).

2. Ku krytí vkladů sloužíž veškeré jmění záložny.

3. Úhrnná summa přijatých vkladů nesmí převyšovati pětínásobné jmění kmenové. K návrhu okresního výboru může zemský výbor ve srozumění s místodržitelstvím povolití přijímání vkladů až do 10tínásobného obnosu kmenového jmění.

4. Modalitty přijímání peněžních vkladů na vkladní knížku, vyjímaje určení úrokové míry, musí býti ustanoveny v jednacím řádu. Poslední od revidovacího výboru potvrzený výkaz o velikosti jmění kmenového a rezervního fondu jest přibiti v místnosti úřední na místě snadno přístupném vkládajícímu obecenstvu (§ 19/92). Uzavírání a provozování jistých podniků jest okresním hospodářským záložnám vůbec zakázáno. Sem náleží zřizování průmyslových podniků nebo účastenství v nich, spekulativní koupě a prodej cenných papírů, provozování bankovních obchodů neb účastenství v nich. Naproti tomu jest jim dovoleno zprostředkování hypotekárních půjček u hypoteční banky království Českého za mírnou provisi a reeskomptování směnek nalézajících se v jejich majetku u některého z domácích úvěrních ústavů (§ 26/85). Zakázán jest jim nákup nemovitých statků (také zemědělských), ať se již jedná o získání neb stavbu domu k obchodním místnostem neb o exekuční koupi k vlastnímu uspokojení, ve kterémžto posledním případě jest úsilovně pečovati o brzký opětý prodej koupeného předmětu (§ 27/82). Pojetí § 27/82 zůstává pochybnosti o tom, zdali také okresní hospodářské záložny tehdy, když má na exekutovi jenom otevřenou pohledávku, může spolupodávati, aby umožnila exekutovi opětné nabytí koupené reality a tím zároveň krytí vlastní neuspokojené pohledávky. To jest v § 10 moravského z. z. z r. 1888 výslovně dovoleno. Ustanovení § 10 a zvláště též § 11 právě zmíněného moravského zem. zák., dle nichž takové získané reality proti mírnému zúročení nákupního kapitálu a případných vlastních na tom zjištěných pohledávek záložny proti zaplacení patřičných annuit skutečnému hospodáři zatím k hospodaření, a po splacení přiměřené částky nákupního kapitálu za vlastní skutečně vynaloženou cenu do vlastnictví přepustěny býti mají, bylo by v zájmu udržení obyvatelstva zabývajícího se hospodářstvím také pro Čechy a ostatní korunní země žádoucí.

IV. Kmenový kapitál a rezervní fond.

Kmenový kapitál tvoří nedílný celek. Musí býti uchován neztenčen, dělení nebo zrušení jeho jest vyloučeno (§ 29/82). Ku krytí ztrát zříditi jest rezervní fond až do výše polovice kmenového kapitálu a na té výši musí býti udržován. Fond tento tvoří se:

- a) prikazováním vlastního svého výnosu;
- b) z nejméně 10⁰/₀ podílu na čistém výnosu, který se mu musí pokázati. Nesmí se ho užívati v podnicích, nýbrž musí býti způsobem pupillární jistoty uložen a súčtován. O užití čistého zisku, zvláště o tom, má-li se rozdělit účastníkům, rozhoduje generální shromáždění (§ 31/82 a § 32/82). Kdyby nestačil rezervní fond ku krytí ztráty, přiberou se k tomu poměrné podíly účastníkův a potom z čistého užitku příštích let se doplní na původní výši (§ 33/82). Nestává závazku členstva, dávati ku krytí ztráty příspěvky přesahující výši podílů. K tomu směřující rozhodnutí generalního shromáždění bylo by neplatné.

V. Správní orgány.

A. Generalní shromáždění.

Toto utvoří se z delegátů podílníků (§ 35/82). Delegáty volí podílníci ze svého středu podle katastrálních obcí relativní většinou hlasů. Každý podílník, jehož podíl obnáší nejméně 20 zl., má jeden hlas a za každých dalších 20 zl. o jeden hlas více, ale nejvýše 10 hlasů. Podíly pod 20 zl. se sečtou a od účastníků, kteří největšími podíly pod 20 zl. jsou

zapsání, se provádí právo hlasovací, pokud lze celou sumu 20 dělit. Činili-li úhrnná suma podílův účastníků v jedné katastrální obci usedlých 800 zl. nebo méně, volí podílníci v této katastrální obci usedlí dohromady jednoho delegata. Na každých dalších 800 zl. připadá druhý delegat a t. d.

Přebytek 400 zl. nebo větší (než 400 zl.) považuje se za plný (§ 36/85). Volba delegatů vypsána jest okresním výborem, provedena představeným obce a děje se na tři leta (§ 37/85). Obor působnosti generalního shromáždění jest v § 40/85 v odst. *a—r* přesně vytčen. Každoročně nejpozději v měsíci dubnu má se odbývati řádné generalní shromáždění; mimořádné, kdykoliv ředitelství, okresní výbor nebo desátý díl delegátů, a sice poslednější na jednom jimi podepsaném podání s uvedením účela a příčin, proč tomu chtějí (§ 38/82). Bližší ustanovení o svolání generalního shromáždění, o hlasovacím právu delegátů, o počtu hlasů žádoucím ku schopnosti usnášeti se, o předsednictví v shromáždění, o denním pořádku a t. d. obsahují §§ 39 a 41—46 zákona z r. 1882.

B. Ředitelství.

Toto záležitosti z dvanácti, od generalního shromáždění na dobu tří let volených členů (§ 47/82), kteří nemusí býti podílíky (§ 48/82). Musí však nejméně čtyři členové své obydlí míti v úředním místě okresní záložny nebo jeho nejbližším okolí. Které osoby nesmí býti voleny za členy ředitelství, stanoví nyní § 49/85. Členové ředitelství volí ze svého středu předsedu a jeho zástupce na dobu jednoho roku. Ředitelství obstarává záležitosti záložny, zastupuje ji před soudem i mimo soud, vykonává usnesení generalního shromáždění a rozhoduje o všech záležitostech, které tomuto vyhrazeny nejsou (§ 51/82). Vyřizuje své záležitosti v plenárních sezeních za přítomnosti nejméně šesti členů, nebo ve výborech za přítomnosti nejméně tří členů. Záležitosti označené v § 52/82 mohou býti usnášeny pouze ve valných sezeních. Nejméně jednou v měsíci má se konati valné sezení. Jednáními právními, které ředitelstvím ve jménu okresní záložny činí, nabývá tato práv i povinností. Písemná vyhotovení buďtež podepsána předsedou nebo jeho zástupcem a některým druhým členem ředitelství. Doručování děje se k rukou předsedy nebo jeho zástupce, nebo k rukou jiného člena ředitelství k tomu ověřeného (§ 55/82). Členové ředitelství jsou všem podílíkům zodpovědni za škody, způsobené neplněním jich povinností. Případné nároky na náhradu přivéstí jest k platnosti řádnou cestou právní (§ 56/82). Ku vedení těchto sporů zvolí generalní shromáždění vlastní plnomocníky nebo ověří jimi výbor revisní. V zákonnou působnost revisního výboru, jako jest tomu při dozorčí radě výdělkového a hospodářského společenstva, nespadá toto oprávnění.

C. Výbor revisní.

Tento sestává ze tří členů volených generalním shromážděním ze středu podílíků na dobu sahající do nejbližšího řádného shromáždění generalního. Jeho působnost záležitosti ve zkoumání ročního účtování, knih, dopisů, protokolů, pokladny, záložny, rovněž ve zpravodajství a jakémkoli podávání návrhů při generalním shromáždění (§ 57/82).

Ku obstarávání záležitostí mohou býti ředitelství přiděleni zvláštní úředníci (§ 51/82). Právní jich postavení závisí od mandatářů. Při tom naskytuje se otázka, mohou-li okresní hospodářské záložny ustanoviti prokuristy. Otázku tu jest zodpověděti záporně. Povahu kupců nelze sice

okresním hospodářským záložnám odepřítí, ježto živnostensky provozují podniky bankovní (čl. 272, č. 2. obch. zák.), avšak oprávnění k ustanovení prokuristy dle zákonného pojmu prokury (čl. 41 cit. z.) předpokládá vedení firmy a protokolování její u obchodního soudu, kterážto zákonná podmínka se při okresních hospodářských záložnách nenaskytuje.

VI. Dozorčí úřady.

Okresní hospodářské záložny podléhají dvojímu dozoru:

1. dle § 64/82 státnímu dohledu vykonávanému politickými úřady dle stávajících zákonů (§ 22 spol. zák. ze dne 26. listopadu 1852); zvláště má místodržitelství v případě, že by se naskytly obavy vzhledem k bezpečnosti vkladů úsporných, učiniti shodnuvši se zemským výborem vhodná opatření k odvrácení škod;

2. podle § 58 a § 62 z. z r. 1882 podlehají dozoru okresního výboru a ve vyšší instanci dozoru zemského výboru. Prvý jest povolán v každé době konati revise a přehlídky a v případě potřeby případnou pomoc, v nutných případech ihned suspendování ředitelství naříditi a ve příčině prozatímní správy opatření učiniti. Okresní výbor jest povinnen ku sezením ředitelství i generalních shromáždění vyslati svého vyslance. Tento vyslanec nesmí býti podílníkem záložny a má právo zastaviti usnesení odporující zákonu nebo jednacímu řádu (§ 59/85). V každém sezení okresního zastupitelstva má výbor okresní o svém pozorování týkajícím se okresní záložny činiti sdělení (§ 61/82).

VII. Práva podílníků.

Práva podílníků jsou dílem práva vztahující se na záložnu jakožto celek (práva všeobecná), dílem práva jednotlivců (práva zvláštní).

1. Práva všeobecná jsou prováděna delegáty podílníků v generalních shromážděních. § 40/85 uvádí práva všeobecná příkladmo. V pochybnosti, jde-li o právo všeobecné či zvláštní jest uvážiti, mají-li na věci, o níž se mluví, všichni podílníci stejným způsobem zájem. Ku př. otázka, má-li se čistý výnos rozdělit, tvoří záležitost záložny, při níž všichni účastníci jsou interessováni. Jest to tudíž právo všeobecné. Žádost za vyplacení kvoty ziskové ve smyslu usnesení se generálního shromáždění jeví se jako přivedení práva zvláštního k platnosti.

2. Práva zvláštní. Sem náleží:

a) Právo na vyplacení ziskové kvoty ve smyslu generalního shromáždění.

b) Právo na poskytnutí úvěru; toto právo jest však nanejvýš problematické, ježto dle §§ 24/85 žádosti za poskytnutí úvěru mohou býti ředitelstvím bez udání důvodů odmítnuty a proti odmítnutí není žádné odvolání přípustno.

c) Právo opřítí se protizákonným usnesením cestou stížnosti u dozorčích úřadů a po vyčerpání řady instancí u správního soudního dvoru.

d) Hlasovací právo při volbě delegátů.

Podíl na jmění okresní hospodářské záložny podílníkům nepřísluší. Dobře stanoví § 3/82, že podílníci kontribučních záložen stávají se s tímž obnosem podílníky oné okresní hospodářské záložny, ve kterou záložna, k níž posud byli přiděleni, přešla, a rovněž stanoví § 3 z. z r. 1863, že podílníky kontribučních záložen jsou dočasní majitelé selských usedlostí tam zmíněných v poměru jejich půdy orné podle josefinské katastrální výměry, avšak podle § 2 rozdělení těchto fondů místa nemá, nýbrž jest

fondy ty se zachováním platnosti jich původního zákonného určení proměnití v záložny, kromě toho má se podle § 29/82 základní kapitál okresní záložny neztenčený uchovati, takže rozdělení nebo zrušení jeho jest vyloučeno. Ba nelze podílníku ani přiznati obligační právo na vyplacení peněžitého obnosu odpovídajícího jeho podílu, neboť podle § 5/82 jest podílnictví tak připoutáno k držení předmětu daňového, že bez tohoto nemůže býti ani přeneseno, ani při převedení předmětu pro sebe vyhrazeno: podílnictví toto přejde převodem také beze zvláštní smlouvy na nového majetníka.

Povinností vůči záložně podílníci jakožto takoví nemají. Zřejmě tomu nasvědčuje § 33/82, podle něhož v případě, že by rezervní fond nestačil ku krytí ztráty, mají se k němu poměrně přidati podíly účastníků; avšak, ježto podíly podílníků ani nejsou jejich vlastnictvím, ani nezakládají obligačního nároku na vyplacení hodnoty podílu, nelze z tohoto ustanovení dovozovati nějakou povinnost podílníky stihající. Podíly účastníků jeví se spíše pouze jako poměrné číslo k celkovému fondu dle poměru katastrální výměry orné půdy jednotlivého podílníka ku celkové sumě katastrální výměry všech podílníků, jako účtování, které bylo předsevzato pouze za příčinou repartice čistého výnosu a ustanovení počtu hlasů. Ježto však mají podílníci vzhledem k záložně jenom práva, ale prážádných povinností, tato práva ale souvisí nerozlučně s držením příslušného předmětu daňového a přecházejí sama sebou na nového vlastníka, jeví se práva podílníků k hospodářské okresní záložně jako práva reální s jistými selskými usedlostmi spojená.

VIII. Právní povaha.

Na okresní hospodářské záložny jest pohlížeti jako na právnické osoby dle způsobu německoprávního společenstva. S jedné strany jsou vlastníky majetkového celku, který není ve spoluvlastnictví podílníků; s druhé strany jeví se vzhledem k tomuto jmění řada osob oprávněných, a to tak, že právo spojeno jest nerozlučně s držením usedlosti, takže nabytím usedlosti dáno již samo sebou podílnictví a se ztrátou usedlosti přestává podílnictví samo sebou. Okresní hospodářské záložny jest podstatně rozeznávati od výdělkových a hospodářských společenstev. Co do účelu a prostředků k dosažení účelu souhlasí sice se záložnami Schulze-Delitschovými, pokud se tyto zabývají také podporou zemědělství, poskytující hospodáři úvěru, ve všem ostatním však panují podstatné rozdíly. Tyto jsou dobrovolné, na základech soukromého práva spočívající, ony nedobrovolné, na základech veřejného práva spočívající svazky. Při těchto jest dle ustanovení stanov vstup i výstup v každé době možný, při oněch jest spolučlenství spojeno s držením usedlosti, nemůže býti od ní odděleno a s usedlostí se nutně přenáší. Členové výdělkového a hospodářského společenstva ručí věřitelům za schodky utrpěné v konkursu nebo při likvidaci společenstva neomezeně neb omezeně a jsou také vůči společenstvu povinni ku krytí těchto schodků omezeně [neb neomezeně, podílníci okresní hospodářské záložny nemají ani povinnosti rukojemské ani povinnosti ku krytí.

IX. Právo berní.

Viz čl. Záložny, Společenstva hospodářská a výdělková a Podniky veřejné účtující a jich zdanění.

Záložny Reiffeisenovy viz Úvěr zemědělský.